

Asia: VN/7050/2023

Luonnos valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi (VANUPO) 2024-2027

Lausunnonantajan lausunto

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 1: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto koskien luonnosta valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi 2024–2027.

Tavoite 1: Nuori voi hyvin koulussa ja oppilaitoksessa

Ohjelmassa tavoitteiksi nostettujen nuorten hyvinvoinnin vahvistamisen sekä oppimisen ilon ja kouluviihtyvyyden lisäämisen kannalta on Karvin arviointitulosten mukaan erityisen tärkeää, että nuori kokee olevansa osa koulu- tai oppilaitosyhteisöään ja tulee siellä hyväksytyksi sellaisena kuin on. Kokemus yhteisöön kuulumattomuudesta voi olla yksi syy esimerkiksi oppilaiden koulupoissaoloille. Karvi on arvioinut koulupoissaolojen ennaltaehkäisyä ja niihin puuttumiseen liittyviä käytäntöjä perusopetuksen 5.–9.-luokilla. Arvioinnin (Markkanen ym. 2023) mukaan oppilaista huomattava osuus, melkein puolet (46 %), ei tullut mielellään kouluun. Joka viides oppilaista ei tuntenut kuuluvansa osaksi porukkaa omassa luokassaan ja reilu kolmannes (37 %) ei osallistunut mielellään koulun yhteisiin tapahtumiin. Yli kymmenesosa oppilaista (14 %) olikin heikosti kiinnittyneitä kouluun. Opiskelijoiden osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja vaikuttamisvalmiuksia toisen asteen oppilaitoksissa selvittäneessä Karvin arvioinnissa on myös saatu samankaltaisia tuloksia. Sen mukaan opiskelijat, jotka ovat havainneet tai kokeneet kiusaamista, ja jotka eivät koe kuuluvansa osaksi oppilaitosyhteisöä, arvioivat yhteisöllisyyteen ja osallisuuteen liittyvät asiat selvästi muita opiskelijoita negatiivisemmin. (Hakamäki-Stylman ym. 2021.)

Arviointitulosten mukaan koulu- ja oppilaitospoissaoloja ehkäisevän työn tulee painottua kouluun kiinnittymisen ja läsnäolon vahvistamiseen. Yksittäisten toimintatapojen kehittämisen sijaan on tärkeä huomioida laajasti näitä tukevat rakenteet ja asioiden keskinäisriippuvuudet. Karvi painottaa, että kouluun kiinnittymisen tukemisen käytäntöjä tulee kehittää systeemisestä näkökulmasta yksilöiden, kouluyhteisöjen, opettajien ja koulun johdon osaamisen ja koulutuksen, koulutuksen ohjausjärjestelmän, koulutusta koskevan lainsäädännön ja taloudellisten resurssien vuorovaikutuksena. Tämä olisi tärkeää ottaa huomioon, kun varmistetaan ohjelman mukaista opiskeluhuollon kokonaisuutta. Keskeisessä roolissa kehittämisessä ovat oppilaiden osallisuuden

vahvistaminen sekä kouluun kiinnittymistä tukevat pedagogisten ratkaisut. Erityisesti tärkeää on huomioida niiden oppilaiden kokemukset, jotka ovat heikommin kiinnittyneitä kouluun. Kouluun kiinnittymisen tukemiseen liittyvää osaamista tulee vahvistaa esimerkiksi henkilöstön täydennyskoulutuksin. Tutkimukselliseen tietoon perehtyminen edistää ymmärrystä yhteisöllisyyden ja osallisuuden merkityksestä oppimiseen, motivaatioon ja hyvinvointiin. Jotta yhteisöllisyydestä tulee luonteva osa arjen toimintaa, on koko henkilöstön osallistuminen sen rakentamiseen keskeistä. Tämä edellyttää myös yhteistä arvokeskustelua sekä sen konkretisoitumista jokapäiväisinä arjen tekoina. Kodin ja koulun välistä yhteistyötä tulee myös kehittää poissaolojen ehkäisyn ja varhaisen puuttumisen mahdollistamiseksi.

Ohjelmassa mainitun toimivan ja ehyen opiskeluhuollon kokonaisuuden suhteen Karvilta on valmistumassa keväällä 2024 arviointiraportti, joka valaisee lukiouudistuksen jälkeistä lukiokoulutuksen erityisopetuksen ja muun tuen nykyistä tilaa, sen toteuttamista ja toimintatapoja sekä tuen toteutumista edistäviä ja estäviä tekijöitä. Arviointitulokset olisi hyvä ottaa huomioon opiskeluhuollon kokonaisuuden kehittämistyössä. Nuorten opiskeluhyvinvoinnin varmistamiseksi yksilöllisen opiskeluhuollon saavutettavat palvelut ovat kriittisen tärkeä asia. Sen takia ohjelmassa mainittu hyvinvointialueiden vastuu palveluiden ensisijaisena järjestäjänä on erittäin tärkeä. Hyvinvointialueiden toimivuus palveluiden tuottajana tulee varmistaa, jotta lapsille ja nuorille taataan yhdenvertaiset palvelut asuinpaikasta riippumatta.

Lähteet:

Markkanen, E-L. & Pusa, A. Sitouttavan kouluyhteistyön arviointi. Arvioinnin loppuraportti. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 20:2023.

Hakamäki-Stylman, V., Huhtanen, M., Kilpeläinen, P., Pusa, A-M., Rumpu, N., Venäläinen, S., Huhtala, O., Multasuo, S., Mustonen, T., Viljanen, V. & Wahlström, N. 2021. Osallisuus tehdään yhdessä – Opiskelijoiden kasvu aktiivisiksi ja kriittisiksi kansalaisiksi toisella asteella. Arvioinnin loppuraportti. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 28:2021

Lukiouudistuksen arviointi Karvin nettisivuilla:

<https://www.karvi.fi/fi/arvioinnit/lukiokoulutus/teema-ja-jarjestelmaarvioinnit/lukiouudistuksen-arviointi-luka>.

Tavoite 2: Jokaisella nuorella on pääsy mieluisaan harrastukseen matalalla kynnyksellä

Harrastamisella on eri tutkimusten mukaan lapsille ja nuorille monenlaisia hyötyjä. Harrastamisen hyödyt liittyvät niin fyysiseen, psyykkiseen kuin sosiaaliseenkin hyvinvointiin. Osa hyödyistä näkyy välittömästi lasten ja nuorten hyvinvoinnissa ja osalla on pitempiaikaisia vaikutuksia (ks. esim. Tormulainen 2021). Harrastamisen positiiviset hyvinvointivaikutukset näkyvät myös oppilaiden koulunkäynnin arjessa. Karvin matematiikan ja äidinkielen ja kirjallisuuden pitkittäisarvioinnissa (Ukkola & Metsämuuronen 2023) on tarkasteltu lasten harrastusten yhteyttä oppilaiden osaamisen kehittymiseen. Tulosten mukaan ohjattujen harrastusten määrä on yhteydessä oppilaiden osaamiseen sekä osaamisen kehittymiseen. Niillä oppilailla, joilla ei ollut yhtään ohjattua harrastusta, osaaminen oli selvästi alle keskitason eikä se ollut kehittynyt yhtä hyvin kuin muilla. Ohjelmassa esitetty tavoite varmistaa jokaiselle nuorelle pääsy mieluisaan harrastukseen matalalla kynnyksellä on aiemman arviointi- ja tutkimustiedon sekä Karvin opetus- ja kulttuuriministeriölle

toteuttaman Harrastamisen Suomen mallin arvioinnin (Laimi ym. 2023) perusteella kannatettava. Kaikkien lasten ja nuorten harrastamisen mahdollistamiseksi olisi tärkeää kiinnittää erityistä huomiota juuri ohjelmassa esille nostettuihin näkökulmiin: harrastusten saavutettavuuteen, niihin ohjaamiseen, harrastamisen jatkuvuuden tukemiseen, jokaiselle sopivan harrastusvaihtoehdon löytämiseen sekä perheiden tukemiseen.

Karvin arviointitulosten mukaan Harrastamisen Suomen mallin kautta on mahdollisuus saavuttaa erityisesti niitä lapsia ja nuoria, joilla ei ole ollut aiemmin mahdollisuutta harrastaa tai aiempaa kokemusta harrastamisen mielekkyydestä. Erityisryhmät, esimerkiksi liikuntarajoitteiset, suomen tai ruotsin kieltä vielä opettelevat tai kotiopetuksessa olevat hyötyvät arvioinnin perusteella erityisesti mallin harrastuksista. Jotta Harrastamisen Suomen malli olisi aidosti saavutettavissa, sen piiriin tulisi kuitenkin kuulua kaikki koulun lapset ja nuoret, myös esimerkiksi perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaat. Ohjelmassa esitetty saavutettavuuden tietopohjan kehittäminen olisi myös arviointitulosten perusteella tarpeellista: fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen esteettömyyden sekä saavutettavuuden varmistaminen tulisi pohtia kunnissa etukäteen. Nykyisin saavutettavuutta parannetaan usein vasta tilanteen vaatiessa. Lähtökohtaisesti esteetön ja saavutettava toiminta hyödyttäisi kaikkia, jolloin mahdollisuudet löytää jokaiselle lapselle ja nuorelle sopiva harrastus laajenisivat.

Ohjelmassa mainittu etsivän harrastustoiminnan menetelmien käytön lisääminen on myös arviointitulosten perusteella kannatettava ehdotus. Kaikki halukkaat eivät löydä harrastuksen pariin. Tuen tarpeessa voivat olla lasten lisäksi huoltajat. Lapsen tai nuoren harrastamisen ei pitäisi olla huoltajan oma-aloitteisuuden ja aktiivisuuden varassa. Harrastusta kaipaavien löytämistä ja ohjaamista pitäisi tehdä aktiivisesti enemmän esimerkiksi koulun tasolla. Useassa kunnassa hyväksittyä todettua mallia esimerkiksi oppilashuollon ja nuorisotoimen toiminnasta harrastukseen avustavana tahona olisi hyvä vahvistaa. Harrastuksen löytämisen lisäksi sen jatkuvuutta pitää tukea. Sen kannalta on tärkeää varmistaa perheiden mahdollisuus kustantaa harrastus. Erityisesti maksuttomille harrastuksille, kuten Harrastamisen Suomen mallin tarjonnalle, on kysyntää. Mallin harrastus voi olla lapselle ainut mahdollisuus saada harrastus. Kohtuuhintaiset tai ilmaiset harrastukset tukevat perheiden mahdollisuuksia kannustaa lapsiaan harrastamaan.

Lähteet:

Laimi, T., Pusa, A., Rajala, K. & Stenvall, E. 2023. Mielekästä vapaa-aikaa, kavereita ja koordinaatiota – Harrastamisen Suomen mallin arviointi. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 12:2023.

Ukkola, A. & Metsämuuronen, J. 2023. Matematiikan ja äidinkielen taidot alkuopetuksen aikana – Perusopetuksen oppimistulosten pitkittäisarviointi 2018–2020. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 1:2023.

Tormulainen, A. 2021. Kirjallisuuskatsaus nuorten harrastamisesta ja järjestöosallistumisesta. Julkaisussa: A. Tormulainen (toim.) Kompassi Osaamiskeskus Kentaurin matkaan. Käsitteitä ja suuntia nuorisualan järjestöjen tutkimukseen, tilannekuvaan ja vaikuttavuuteen Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 122. Humanistinen ammattikorkeakoulu, Helsinki.

Tavoite 3: Työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten määrä vähenee

Oppivelvollisuuden laajentamisen myötä koulutuksen järjestäjien ohjausvelvoitteita laajennettiin, ja ensimmäisen nivelvaiheen siirtymien valvonnasta vastaa nuoren kotikunta. Toisen asteen koulutuksissa tulee tukea opintojen edistymistä ja tutkinnon loppuun suorittamista. Näillä toimilla ehkäistään nuorten jäämistä tai putoamista koulutuksen ulkopuolelle. Ohjelman tavoite vähentää työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten määrän vähentämisestä on kannatettava ja tärkeä oppivelvollisuuden laajentumisen tukemiseksi. Karvissa arvioidaan opinto-ohjauksen uusia muotoja oppivelvollisuuden laajentamisen lakimuutoksen myötä (Jokio ym. 2023). Arviointi kattaa oppivelvollisuuden laajentamiseen liittyvän opinto-ohjauksen jatkumon perusopetuksesta aina toisen asteen tutkinnon suorittamisen jälkeiseen opinto-ohjaukseen. Arvioinnin piirissä ovat perusopetus, aikuisten perusopetus, valmentava koulutus, vapaa sivistystyö, ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus.

Opinto-ohjauksen merkitys korostuu eri siirtymävaiheissa, ja se muodostaa jatkumon eri koulutusten ja työelämään siirtymisten välille jatkuen toisen nivelvaiheen jälkeiseen jatko-ohjaukseen. Opinto-ohjausta toteutetaan moniammatillisena yhteistyönä oppilaitoksissa ja eri organisaatioiden välillä, kuten kuntien nuorisotoimien ja Ohjaamojen kanssa. Ohjelmassa mainittu tavoite nuorten monialaisten matalan kynnyksen palvelujen aseman ja toteutumisen vahvistamisesta on Karvin mielestä kannatettava. Ohjauksessa on tärkeää kuitenkin korostaa myös ammatillisen koulutuksen lakisääteistä velvoitetta työelämäyhteistyöhön (laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017, 4§). NEET-nuorten (Not in Employment, Education or Training) määrän vähenemistä voidaan edesauttaa tiiviillä moniammatillisella yhteistyöllä, josta koulutuksen osuus on merkittävä. Nuorten edun näkökulmasta tiedon tulee kulkea joustavasti eri toimijoiden välillä. Tulevaisuudessa tulee keskittyä kehittämään ja ylläpitämään yhteistyön hyviä käytäntöjä sekä tukemaan ohjausosaamisen lisäämistä myös koulutuksen ulkopuolisille tahoille nuorille tarjottavien palvelujen laadun turvaamiseksi. Karvin arviointitulosten perusteella myös moniammatillisten palvelujen, kuten psykologipalvelujen saavutettavuudesta tulee huolehtia aiempaa tehokkaammin.

Lähde: Jokio, K., Myllykoski-Laine, S., Nousiainen, S. & Marjanen, J. 2023. Opinto-ohjauksen toteutuminen – arviointituloksia oppivelvollisuusikäisten koulutuksista. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 30:2023.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 2: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen

Ei lausuttavaa.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 3: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla

Tavoite 6: Nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätöksentekoon vahvistuvat

Ohjelmassa esitetty nuorten osallisuutta, vaikutusmahdollisuuksia ja entistä parempaa kuulemistä edistävä tavoite on Karvin mielestä kannatettava. Karvin toteuttama arviointi toisen asteen opiskelijoiden kokemuksista yhteisöllisyydestä, osallisuudesta ja vaikuttamisvalmiuksien

kehittymisestä (Hakamäki-Stylman ym. 2021) kohdistui oppilaitoksiin, mutta siinä hyväksi havaittuja osallistamis- ja kuulemistapoja voitaisiin hyödyntää myös muussa nuorten yhteiskunnallisessa toiminnassa, joita myös ohjelmassa esitellään. Arviointitulosten mukaan oppilaitoksen johdolla ja henkilöstöllä on keskeinen rooli siinä, millaisen aseman opiskelijat saavat oppilaitoksen osallistumis- ja vaikuttamistoiminnassa. Oppilaitoksissa tulisi käydä aktiivista vuoropuhelua opiskelijoiden yksilöllisistä tarpeista ja mielipiteistä sekä ottaa opiskelijat systemaattisesti mukaan päätöksentekoprosesseihin suunnittelusta alkaen.

Koulut ja oppilaitokset ovat keskeisessä roolissa lasten ja nuorten osallistamis- ja vaikuttamistapojen oppimista ja matalan kynnyksen harjoittelemista varten. Tällaisen toiminnan kautta nuorten osallisuus ja luottamus yhteiskuntaan nousee, mikä mainitaan ohjelman yhtenä tavoitteena. Karvi painottaakin, että opiskelijoiden vaikuttamisvalmiuksien kehittäminen tulee nähdä koko henkilöstön tehtävänä. Esimerkiksi oppilas- ja opiskelijakuntien hallitusten toiminnan kautta moni lapsi ja nuori saa mahdollisuuden osallistua oman koulun tai oppilaitoksen päätöksentekoon. Karvin arvioinnin mukaan opiskelijakuntien hallitusten toiminta painottuu kuitenkin yhteisöllisyyttä edistäviin tapahtumiin, vaikka mukana olevilla opiskelijoilla olisi halua ja kiinnostusta vaikuttaa asioihin. Toiminnan kehittämistarpeina nousevatkin esille useimmiten sen näkyvyyden, aktiivisuuden ja vaikuttavuuden lisääminen. Opiskelijakunnan hallituksessa olevien opiskelijoiden lisäksi päätöksentekoprosesseihin olisi tärkeää osallistaa myös muita opiskelijoita. Karvin arviointitulosten mukaan opiskelijakunnan hallituksessa olevat opiskelijat kokivat hieman parempaa osallisuutta ja vaikuttamisvalmiuksiensa kehittymistä. He myös arvioivat ottavansa tulevaisuudessa kantaa ja osallistuvansa vaikuttamistoimintaan todennäköisemmin.

Vaikuttamismahdollisuuksiin liittyvien taitojen oppiminen on tärkeää opintojen aikana. Ajankohtaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden ja teemojen ja demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen käsittely on tärkeää ottaa mukaan eri oppiaineiden opetukseen. Tärkeää on myös harjoitella erilaisia vaikuttamisvalmiuksia ja -tapoja, kuten dialogitaitoja osana opintoja. Karvi suosittaaakin, että jokaisella lapsella ja nuorella tulisi olla mahdollisuus vaikuttaa yhteisiin asioihin juuri itselle sopivalla tavalla ja sitoutumisasteella. Osallistumiseen ja vaikuttamiseen tulisi olla tarjolla erilaisia ja vaihtoehtoisia tapoja. Nuorten tarpeisiin sopivat ja matalan kynnyksen vaikuttamistavat sekä digitalisaation hyödyntäminen voisivat Karvin arviointitulosten mukaan aktivoida ja motivoida nuoria osallistumaan.

Lähde: Hakamäki-Stylman, V., Huhtanen, M., Kilpeläinen, P., Pusa, A-M., Rumpu, N., Venäläinen, S., Huhtala, O., Multasuo, S., Mustonen, T., Viljanen, V. & Wahlström, N. Osallisuus tehdään yhdessä – Opiskelijoiden kasvu aktiiviseksi ja kriittiseksi kansalaisiksi toisella asteella. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 28:2021.

Tavoite 7: Nuorten turvallisuuden tunne ja turvallisuus vahvistuvat

Karvin toteuttaman kiusaamisen vastaisten menetelmien arvioinnin (Rumpu ym. 2023) mukaan kolmannes (30 %) oppilaista oli kokenut kiusaamista koulussaan. Hieman alle kolmannes (29 %) ei ollut kertonut siitä koulun henkilökunnalle. Kertomisella ei koettu olevan vaikutusta kiusaamiseen tai siitä ei uskallettu kertoa koulun henkilökunnalle. Kokemukset kiusatuksi tulemisesta ovat yhteydessä oppilaiden kokemuksiin yhteisöllisyydestä ja joukkoon kuulumisesta. Näkemykset koulun ilmapiiristä vaihtelivat sen mukaan, olivatko oppilaat kokeneet kiusaamista. Ne oppilaat, joita oli kiusattu,

arvioivat koulun ilmapiirin heikommaksi kaikilla osa-alueilla. Suurin ero ryhmien välillä oli siinä, kokivatko vastaajat oman luokan oppilaiden tulevan hyvin toimeen keskenään sekä siinä saako omassa koulussa jokainen olla oma itsensä ilman pelkoa kiusaamisesta. Tämän kannalta ohjelman tavoite nuorten turvallisuuden tunteen ja turvallisuuden vahvistamiseksi on erittäin tärkeä.

Ohjelmassa mainittuja kiusaamista ennaltaehkäiseviä toimia edistävät arviointitulosten mukaan sitoutunut henkilöstö, johdon tuki sekä toimien sitominen osaksi koulun muuta toimintaa ja hyvinvointityötä. On myös tärkeää selkeästi määritellä, mitä kaikkea koulun ennaltaehkäisevällä työllä tarkoitetaan. Työn kannalta on olennaista, että oppilaat ja huoltajat tietävät, miten kouluissa toimitaan, jotta kiusaamista ei esiintyisi. Koulujen tulee tiedottaa sekä huoltajille että oppilaille, miten ilmi tulleeseen kiusaamiseen puututaan ja millaisin keinoin tilanteita selvitetään. Kouluissa tulee varmistaa, että koko koulu yhteisö toimii yhtenäisellä tavalla ja yhteisesti sovituin keinoin kiusaamistilanteissa. Jotta kiusaamista ehkäisevä työ olisi kouluissa jäsennellympää, Karvi suosittelee, että erilaiset yhteisöllisyyttä ja osallisuutta lisäävät toiminnot ja tapahtumat olisivat osa koulujen lukuvuosisuunnitelmia, jolloin toiminta olisi luonteva osa koulujen arkea.

On tärkeää varmistaa, että kiusaamisen vastaisen työn toteuttamiselle on kouluissa varattu riittävästi oppitunteja tai tuntiresurssia. Kouluissa on tärkeä pohtia, millä ajalla ennaltaehkäisevää työtä toteutetaan ja millä ajalla kiusaamistilanteita selvitetään. Kiusaamisen ehkäisemiseen liittyvää osaamista on Karvin mielestä tärkeää vahvistaa kouluissa esimerkiksi ohjelmassa mainitun täydennyskoulutuksen avulla. Kiusaamisen vastaisen työn toimivuuden kannalta kouluissa tulisi olla riittävät henkilöstöresurssit ja ajatus koko koulu yhteisön yhteisestä työstä, vaikka kiusaamisen vastaisten menetelmien käyttöön olisikin nimetty vastuuhenkilöt.

Lähde: Rumpu, N., Markkanen, E-L., Hyvärinen, N., Anttila, N., Danschu, P., Kuvaja, M., Sainio, M. & Romantschuk, M. Kiusaamisen vastaisten menetelmien arviointi. Seitsemän arviointiin valitun menetelmän käytettävyys, juurrutettavuus ja tuloksellisuus. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 11:2023.

Tavoite 8: Yhteisöllisyyttä, yhdenvertaisuutta ja resilienssiä nuorten elämässä tuetaan

Koulu tai oppilaitos on lapselle ja nuorelle paikka, jossa hän viettää suuren osan arkipäivistään. Tästä syystä on tärkeää, että hän kokee kuuluvansa tähän yhteisöön. Koulujen ja oppilaitosten johto ja muu henkilöstö ovat keskeisessä roolissa yhteisöllisyyden rakentamisessa ja ylläpitämisessä. Oppilaiden osallisuutta ja yhteisöllisyyttä kartoittaneen arvioinnin (Hakamäki-Stylman ym. 2021) tuloksiin pohjautuen koko koulun tai oppilaitoksen henkilöstön tulisi osallistua yhteisöllisyyttä rakentavaan työhön. Koko henkilöstön perehtyminen siihen liittyvään tutkimustietoon edistäisi ymmärrystä sen merkityksestä ja yhteydestä oppimiseen, motivaatioon ja hyvinvointiin. Tähän perehtymiseen ja käytännön toimiin olisi tärkeää varata riittävästi aikaa ja resursseja.

Erilaiset käytännön toimet, kuten yhteiset tapahtumat ovat tärkeitä yhteisöllisyyden luonnissa ja ylläpitämisessä. Toisaalta on hyvä huomata, että ne opiskelijat, jotka ovat havainneet tai kokeneet kiusaamista, ja jotka eivät koe kuuluvansa osaksi oppilaitosyhteisöä, kokevat tällaiset yhteisöllisyyteen ja osallisuuteen liittyviä asioita selvästi negatiivisemmiksi. Onkin tärkeä huomioida, että yhteisöllisyyttä edistävät toimintamuodot eivät ole kaikille lapsille ja nuorille samalla tavalla

mielekkäitä. Karvin toteuttaman koulupoissaolojen ennaltaehkäisyä käsittelevän arvioinnin (Markkanen ym. 2023) tulosten mukaan oppilaiden kouluun kiinnittyminen on yhteydessä siihen, millaista toimintaa he toivovat. Kouluun jo vahvasti kiinnittyneet oppilaat olivat kaiken kaikkiaan tyytyväisempiä nykyisten toimintatapojen yleisyyteen. Sen sijaan heikommin kiinnittyneet oppilaat olivat tyytymättömämpiä nykyiseen toimintaan. Heikommin kiinnittyneistä oppilaista useampi toivoi myös kohtaamisia ja keskusteluja aikuisten kanssa. Vaikka Karvin arvioinnin tulokset pohjautuvat peruskoulun oppilaiden näkemyksiin, ovat ne hyödynnettävissä yleisemminkin nuorten parissa tehtävässä työssä, jotta nuorten erilaiset kohtaamisen ja osallisuuden tarpeet tulisivat huomioiduksi. Olisikin tärkeää pohtia käytännön työssä, että yhteisöllisyyttä rakentavat toimet ovat monipuoliset ja ottavat huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet ja toiveet.

Lähteet:

Hakamäki-Stylman, V., Huhtanen, M., Kilpeläinen, P., Pusa, A-M., Rumpu, N., Venäläinen, S., Huhtala, O., Multasuo, S., Mustonen, T., Viljanen, V. & Wahlström, N. 2021. Osallisuus tehdään yhdessä – Opiskelijoiden kasvu aktiivisiksi ja kriittisiksi kansalaisiksi toisella asteella. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 28:2021.

Markkanen, E-L., Pusa, A. & Hietala, R. 2023. ”Porukkaan kuulumista, ulkopuolisuutta ja yksilöllisiä toiveita” – oppilaiden kokemuksia kouluhyvinvoinnin edistämisestä. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Tiivistelmät 16:2023.

Nuorisotyön ja –toiminnan tukemisen linjaukset

Ei lausuttavaa.

Painopisteet nuorisoalan valtakunnallisten osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle

Ei lausuttavaa.

Suomen kansalliset tavoitteet nuorisoalan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle

Ei lausuttavaa.

Muita näkemyksiä ohjelmasta

Ei lausuttavaa.

Seppälä Hannele
Opetushallitus

Laimi Tanja
Kansallinen koulutuksen arviointikeskus